

Рівненський державний гуманітарний університет
художньо – педагогічний факультет
кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

на тему

«Культурна та мистецька спадщина князів Любомирських : Історія та сучасність».

Виконав: студент VI курсу, групи ДПМ - VI
спеціальності 023 «Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Рябушко Микола – Георгій Миколайович

Керівник: к.п.н., проф. Сташук Олександр
Андрійович

Рецензент: к. пед. наук доцент Гудовсек Оксана
Анатоліївна

Рівне 2020

Зміст	
Вступ	2
РОЗДІЛ 1	4
1.1. Становище та розвиток Рівного перед приходом князів Любомирських.....	4
1.2. Історична, культурна та мистецька спадщина князів Любомирських у Рівному	8
РОЗДІЛ 2. Створення панно «Рівне крізь призму століть»в техніці художньої різьби по дереву	
2.1 Ескізування та пошук композиційного вирішення.....	22
2.2.Виконання роботи в матеріалі.....	25
Висновки	30
Список використаних літературних джерел	31
Додатки	35

Культурна та мистецька спадщина князів Любомирських: Історія та сучасність.

Вступ.

В наш час Рівне є розвинутим і прогресивним містом, із великим потенціалом для розвитку. Однак важливо розуміти що даний розвиток і прогрес були набуті внаслідок різних процесів та чинників, які впливали на розвиток міста. Фундаментальну та важливу роль для розвитку міста Рівне відіграла родина князів Любомирських.

Ми вважаємо, що ґрунтовне вивчення культурної спадщини князів Любомирських допоможе краще зрозуміти механіку та процес розвитку міста Рівного, що в свою чергу допоможе визначити подальші вектори розвитку міста, а саме туристичний вектор розвитку. Також дана тема є важливою, оскільки діяльність родини Любомирських була досить вагомою, і припала на початок епохи промислової революції, яка формувала обличчя і основний хід історії тодішніх європейських міст. Окрім цього, вивчення даної теми допоможе набагато краще сформуванню уявлення і архітектурне «обличчя» автентичного Рівного.

Метою дослідження є вивчення Історико – культурної спадщини князів Любомирських в Рівному, яку вони лишили після себе.

Завданнями дослідження є: 1) Проаналізувати зміни, які родина Любомирських впроваджувала упродовж періоду їхнього володіння містом; 2) Визначити соціальне та економічне становище Рівного перед приходом князів Любомирських; 3) Провести короткий мистецтвознавчий аналіз архітектурних пам'яток, які є безпосередньо пов'язаними із впливом родини князів Любомирських на розвиток міста; 4) Виконати композиційні та ескізувальні пошуки проектної частини; 5) Виконати творчу частину роботи в матеріалі (дерево); 6) Узагальнити та підвести підсумки написанням

пояснювальної записки. Хронологічними межами дослідження є період від початку XVIII століття та до 30 – их років XX століття.

Нами простежено прямий зв'язок між розвитком міста Рівного та впливом родини князів Любомирських, як фундаментального чиннику, було прослідковано основні кроки, які сприяли розвитку і прогресу міста, та було визначено безпосередній вклад родини Любомирських в формування архітектурного обличчя міста. Також нами було здійснено спробу осмислення туристичного вектору розвитку міста, яке допоможе в подальшому покращенні міського середовища. Об'єктом дослідження є Історико культурна спадщина родини князів Любомирських. Предметом дослідження є Жешувська гілка родини Любомирських, яка безпосередньо пов'язана з містом.

Історіографічний огляд: Над даною тематикою працювали ряд науковців, серед них Петро Ричков, Олена Прищепа, Ольга Михайлишин та інші. На основі історико-аналітичних досліджень нами було проведено власне дослідження, окремі результати якого опубліковані в збірнику науково практичної конференції Рівненського Державного Гуманітарного Університету за 2020 рік. Рецензентом даного дослідження є канд. пед. наук доцент Гудовсек О. А.

РОЗДІЛ 1.

1.1. Становище та розвиток Рівного перед приходом князів Любомирських

Рівне як населений пункт відоме з 1283 року, і розташовувалось на кордоні між Київським та Галицько-Волинським князівствами. На протязі середньовіччя було невеличким провінційним містечком, жителі якого займались різними типовими для того часу промислами. Місто періодично змінювало власників, однак зміни в розвитку міста приходять в 1480-их при правлінні Марії Несвицької, дружини Семена Васильовича Несвицького, яка стала себе іменувати княгинею Рівненською. Вона ж заклала на одному з насипних островів річки Устя (яка колись мала назву Оствиця) замок з дубових колод, який було обнесено оборонними ровами. Жаль, зараз достеменно невідомо, який вигляд мав замок, однак виходячи з загального вигляду замків тієї епохи та регіону, ми можемо припустити, що замок мав в'їзду вежу з підйомним мостом, та дитинець, або центральну частину замку в якій ймовірно був розташований палац княгині. Однак це лише наші припущення.

Важливо розуміти, що княгиня Марія Несвицька зробила один з перших кроків на шляху розвитку Рівного, а саме здобула для міста такий важливий в середньовіччі документ як Магдебурзьке право, [30, 19] яке давало змогу місту мати ширшу автономію в питаннях міського самоврядування, створення магістрату, міського органу самоуправління, та проведення різних торгових заходів, таких як торги та ярмарки. Це в свою чергу дало притік інвестицій в місто, оскільки сприяло прибуттю туди торговців, та розвитку різних мануфактур, які продавали свої товари. Також варто зазначити, що Марія Несвицька згодом отримала привілей на проведення в місті ярмарки на свято Семена Літопроводця. Згодом місто перейшло в володіння родини Острозьких. Саме за період володіння містом цією родиною було виділено

кошти на закладення в місті мурованого костелу у 1548 році. І саме за правління Острозьких у місті Рівне у 1556 році з'являються перші єврейські родини, які займались торгівлею.

Після Острозьких місто переходить у власність до польського шляхтича Альбрехта Ласького. Згодом за місто починає відбуватись судова тяганина за право володіння містом, також в цей час відслідковуються часті напади і грабунки татар. Наприклад, у 1569 році татарами Рівне було спалене і пограбоване, зруйновані церква та костел. Ці чинники дали негативний вплив та гальмували розвиток міста. Згодом місто грамотою польсько – литовського короля переходить в остаточну власність Константина Острозького. За часів володіння Острозьким місто росте, наприклад в 1575 році за свідченням німецького географа та історика А. Гушинга у місті Рівне налічувалось 543 будинки, що свідчить про масштаби міста.

На початку 17 століття у місті продовжується стабільне становище, Анна Острозька надає кошти на відбудову костелу, місто оговтується від негараздів. Однак в період з 1614 по 1619 рік в місті спостерігаються кризові явища. В 1614 році, містом пройшов руйнівний ураган, а в період з 1617 по 1619 набіги татар та спалення замку як опорного пункту, який захищав місто. Це все розпочало новий кризовий період в історії міста. У 1620 році Рівне переходить в володіння Томаша Замойського, і в цей період у місті налічується 200 будинків, це суттєвий контраст з 543 будинками раніше. Згодом у 1624 році пожежа нищить велику частину міста. Однак далі ми прослідковуємо розвиток міста попри кризу, і уже в 1629 році було складено акт – детальний опис міста. В даному документі було зазначено що у Рівному знаходиться 505 будинків, та 10 вулиць [25,65] (Дубенська, Литовська, Шкільна, Замкова та інші). І населення міста тоді складало 3 тис.жителів. Наприклад в Києві в той час кількість населення дорівнювала 18 тисячі жите. Згодом король речі Посполитої надає Рівному привілею на проведення ярмарку, і це було досить важливим економічним нюансом ,оскільки він допомагав розвитку торгівлі та ремесел, що в свою чергу підіймало економічний стан Рівного. У 1637 році у

Рівному на кошти Томаша Замоїського було збудовано перший шпиталь. Фактично це була одна з перших спроб покращення інфраструктури в сучасному розумінні цього слова, оскільки наявність розвинутої медицини сприяла поселенню в місто заможних людей, які хотіли бути «поближче до якісного сервісу» якщо виразитись сучасними термінами. Варто зазначити, що у ті часи шпиталі були зазвичай при церквах, у випадку Рівного шпиталь був при католицькому храмі. Ми, на жаль, не можемо точно вказати, при якому храмі було відкрито даний шпиталь, однак ми можемо припустити, що шпиталь було відкрито при головному мурованому костелі, оскільки це був головний храм міста. Таким чином польська шляхта сприяла популяризації католицизму на цих землях, оскільки русинське населення цих земель сповідувало православну віру. Однак, на превеликий жаль, розвиток міста знову обірвався у 1640 році в зв'язку з татарським набігом. Татарські набіги не були рідкістю для України в той час [10,84]. Це відбувалось в зв'язку з її географічним положенням між заходом і сходом. Рівне не було винятком в цьому плані, так як лежало на перетині торгових шляхів і було слабо укріпленим містом з переважно дерев'яними будинками.

Згодом у другій половині 17 століття Рівному в плані економічного та соціального розвитку не дуже щастить. Це було пов'язано з тим що Рівне було втягнутим у вир подій визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, і неодноразово зазнавало грабунків та атак різних військових підрозділів. Окрім цього у 1667 році в місті був великий мор, внаслідок якого загинуло біля 1600 осіб. І на додаток у 1691 році в місті сталася пожежа, внаслідок якої воно було практично знищене. Отже економічний розвиток, який з перемінним успіхом почався в першій половині 17 століття, був перекреслений війнами, пожежами та набігами, які в свою чергу чинили негативні чинники на соціально економічний стан Рівного, оскільки гальмували торгівлю, виробництво товарів та послуг. Через небезпеку проживання в місті, перестали надходити активні інвестиції в торгівлю. Населення почало скорочуватись через смертність, хвороби та міграцію до

більш захищених міст, таких як Дубно, Луцьк, Кременець. Однак важливо зазначити, що місто попри всі негаразди не було повністю стерто з лиця землі.

Однак нове 18 століття напочатку принесло лихо в Рівне, а саме Північна війна [42,17] (в інших джерелах Російсько – Шведська). Через географічне розташування Рівного воно повстало на маршруті Шведської армії, яка рухалась з Півночі. Шведи захопили місто, та зруйнували його, а Шведські фуражирні команди (задачею яких було добування провіанту і харчових припасів) пограбували та спустошили місто, нанісши руйнівного удару економічному та соціальному стану міста. Саме в небагатому та частково поруйнованому стані Рівне переходить у 1723 році у власність родини князів Любомирських. Представників знатного шляхетського роду, одного з найбагатших в Речі Посполитій. Рівненські Любомирські князі були представниками Жешувської гілки цього роду. І саме на їхнє володіння містом припадають найбільші зміни та розвиток міста.

1.2 Історична, культурна та мистецька спадщина князів Любомирських у Рівному.

Родина Любомирських, [7,384] яка почала володіти містом напочатку 18 століття в свій час була однією з найбільших та найбагатших впливових шляхетських родин в Польсько -Литовській Унії. Варто зазначити, що шляхта як соціальний клас почала формуватись в Польщі в епоху розвинутого Середньовіччя. Шляхтичами ставали переважно лицарі, які проявляли себе відважно на полі бою. Як родина Любомирські стали відомими в політичних колах Речі Посполитої в кінці 15 сторіччя, коли Фелікс Любомирський створив так зване княже відгалуження роду. Саме це княже відгалуження роду почало укріплення своїх позицій в тодішній Польщі, а саме онук Фелікса Себастьян Любомирський став сенатором Речі Посполитої. Вхідження в сенат означало входження у вищий світ того часу в Речі Посполитій. Згодом після отримання посади в сенаті Себастьян породичався з впливовою родиною

Конєцпольских. Згодом 1592 році Себастьян зумів отримати титул князя Священної Римської Імперії.

У середині 17 століття Любомирські як рід почали претендувати на вагомий вплив у державі. В 1665 році Єжи Себастьян Любомирський був організатором збройного виступу дворян проти короля, в історії дана подія отримала назву як «Рокош Любомирського». Фактично Єжи Себастьян досяг своєї мети - недопущення непопулярних для себе та іншої шляхти реформ та збільшення податків. Однак варто зазначити, що він ризикував повною втратою земель та титулу, проте хоч він і був в вигнанні, однак досяг мети і заявив про свій рід як впливовий. Його сини започаткували чотири основних лінії даного роду: Станіслав Іраклій Любомирський – ланьцутську, Єжи Домінік Любомирський - яновецьку, Ієронім Августин Любомирський – ряшівську та Александер Міхал Любомирський – переворську. А син його брата Александра Міхала Любомирського – Єжи Александр Любомирський започаткував Рівненську лінію князів Любомирських, отримавши у 1723 році місто та прилеглі території (поля, млини та земельні наділи). Фактично в руки Любомирських дісталось збідніле небагате містечко, зруйноване війнами та кризами. Однак географічне розташування даного містечка (на перетині шляху з Луцька до Києва) та вигідний рельєф, хороші ґрунти та рекреаційні ресурси давали Рівному дуже хороший потенціал для починання. Для початку Любомирські почали спорудження резиденції для комфортного перебування в місті. І саме їхня резиденція у вигляді палацу почала вже тоді формувати архітектурне та культурне обличчя міста, та його спадщину. Місце для побудови резиденції було обране на колишньому замковому острові. Достеменно невідомо точну форму острова, однак якщо судити з старих планів міста то острів розділявся на два півострови, з'єднаних між собою перемичкою. Так як острів був штучним, дана форма була пристосована під побудову в'їздної вежі та дитинця, однак так як жодних зображень старого дерев'яного замку Острозьких не збереглося, це є лише нашим припущенням. Однак дана форма острову була використана максимально

вдало. Оскільки палац будувався в 18 столітті важливо було розуміти стилеві особливості архітектури того часу. Оборонні фортеці та палаци поступово виходили з моди, на зміну їм приходили вишукані та пишно декоровані палаци в стилі ренесанс, бароко [5,54] та згодом рококо. А територія навколо таких палаців зазвичай запроектовувалась парками та садами, спочатку у французькому (регулярному стилі), згодом в англійському (пейзажному). Не став винятком і Рівненський палац князів Любомирських. Сам палац був вигідно запроектований на південному кінці острова, а на всій іншій території острова вигідно розташовувався парк, який плавно перетікав на прилеглі береги. Варто зазначити, що парк запроектований Любомирськими був перший парком у Рівному і одним з найперших на Волині. Це теж лишило важливий спадок для Рівного, оскільки парк «Лебединка» повстав на залишках парку Любомирських, і теперішній парк Шевченка був започаткований з парку при Палацику на Гірці князів Любомирських. На жаль, до наших часів палац Любомирських на вул. Замковій не дійшов, [19], проте вивчення його побудови дає зрозуміти серйозність намірів Любомирських відносно розвитку Рівного, оскільки резиденція такого рівня будувалась в містах, які мали важливе значення. Сам палац в різні часи перебудовувався, однак зберіг свої загальні барокові риси. Він був двоповерховим, мав симетричне планування, однак ззаду мав асиметричний флігель, який вдало вписувався в форму рельєфу острова. Палац прикрашали елементи ліпного декору та скульптури біля головного фасаду. На жаль зараз достеменно невідомо встановити авторів скульптур, однак пошуки можливих авторів тривають. Також на превеликий жаль до нас не дійшло жодних фото інтер'єрів палацу, тому на нашу думку дане питання потребує більш детального вивчення. Проте сам факт існування палацу як резиденції та серця міста є важливим для нашого дослідження впливу та спадщини князів Любомирських. Достеменно невідомо хто був архітектором палацу у Рівному, дослідники схиляються до різних думок, однак нас цікавить палац як елемент комплексу, тому обмежимося його описом і характеристикою. Палац почав

будуватись у 18 столітті, коли в архітектурі Європи панував стиль бароко, який ввібрав в собі такі риси як: монументальність, ліпний декор фасадів, причому сама ліпнина була переважно рослинних мотивів з використанням в орнаментах такої рослини як Акант. Інтер'єри в епоху бароко [4, 118] також оздоблювались пишно, з великою кількістю фризів, ліпнин, картин і декоративних меблів. Розташування палацу і ансамблю ми можемо спостерігати на плані міста, виконаним архітектором Бургіньйоном. Даний план відшукав і дослідив у Санкт – Петербургському архіві видатний дослідник Петро Ричков. На цьому плані чітко видно, що палац займає південну частину острова. Це дуже вдале розташування, яке було зумовлене тим, що до острова вело два мости з північного боку і підйомний міст з східного боку. Тому враховуючи цю географію острова та розташування комунікацій, палац було встановлено саме в південній частині острова для того щоб створити перед ним якомога більше простору ,для закладення паркового ансамблю. Також варто зазначити що дане розташування було типовим для 18 століття.

Сам палац був двоповерховим, з горищем, частково використаним як третій поверх, дах був шатровим, типовим для того часу. Центральна частина була оздоблена колонадою, яка підкреслювала симетрію палацу. З боків центральна частина була оздоблена двома флігелями, проте ззаду з східної сторони палацу розташовувався ще один флігель з арковим проходом. Допоки будувався палац, змінювалися стилі побудови [18,120], в палаці проглядаються риси стилю рококо, а саме кутові контрфорси, які додають йому легкості. Вони були оздоблені скульптурами. Спереду палацу при вході був невеликий пагорб. За версією деяких дослідників даний пагорб міг залишитись від насипів ще старого Рівненського замку, проте підтвердженнь даної гіпотези немає, однак даний пагорб при вході в палац було підкреслено дугоподібним парканом, з двох країв якого були розташовані статуї Римських воїнів.

Однак після завершення будівництва палацу епоха барокових, симетричних

парків відходила в минуле. Серед європейської аристократії того часу в моді був парк в Пейзажному стилі (так званому Англійському стилі). Даний стиль парку склався в Англії у 18 сторіччі. Він кардинально відрізнявся від Регулярного парку епохи бароко.

Регулярний парк мав в основі своїй чітку симетрію і геометричне планування доріжок, яка формувалась завдяки точному і вивіреному розташування об'єктів парку. Також характерною рисою пейзажного парку є топіарна стрижка кущових рослин, яка дозволяла створювати з них складні скульптури. Основним каноном даного типу парку була впорядкованість і лаконічність.

На противагу Регулярному парку, Пейзажний парк трактував теорію свободи росту рослин де їм заманеться, однак надавав цьому всьому правильного і живописного розташування згідно з законами композиції, підкреслюючи цим що людина не може повністю контролювати природу .

Основними характеристиками пейзажного парку є: Вільне планування; Використання природніх ландшафтів для підкреслення природньої краси і маскування недоліків ландшафту; При створенні пейзажних композицій надання їм ілюзії природності; Всі елементи саду необхідно піддавати цільності. Згідно плану Бургіньйона , парк при палаці князів Любомирських був запроектований в Пейзажному «Англійському» стилі[11,89]. Територія парку займала замковий острів і прилеглу зі східного боку територію міста. Парк був запроектований Бургіньйоном, про це ми знаходимо згадку у дослідника Теодора Стецького в книзі «Miasto Rowne» "...Сам парк за англійським смаком влаштований рідним привезеним з-за Темзи англійцем будівельником Бургіньйоном, який також побудував прекрасні оранжереї наповнені рідкими рослинами, теплиці, а також заклав невеличкий тополевий лісок на протилежній стороні вулиці, який був об'єднаний з парком складним підземним тунелем. В тому тополевому лісочку, в формі піраміди була облаштована кухня, тут проводили чаювання, улюбленні народні забави, зажинки, обжинки. Одна з таких забав зображенна на полотні когось з

місцевих художників. Там бачимо всю князівську родину, діти та гості в краковських костюмах, а пані дуже поважні, дворові слуги в старовинних костюмах, і всі залюбки розділяють свою радість з громадою селян та дівчат, що приїхали в вінках з свіжозібраних злаків. Ця пам'ятна картина раніше зберігалась в будинку князів в Ровно. В садку що примикав до самого мосту, було дуже багато різних статуй міфічних божеств, камінні урни, вази та пам'ятники вирізані знаменитим в свій час Лебласом, привезеним аж з Олесько. Був також літній палац, призначений для князівських забав. Він простояв довго і тільки недавно був замінений дерев'яним будинком місцевого лікаря. В великому мурованому будинку, який за князя Станіслава мав призначення манежу для верхової їзди було оформлено театр, який спочатку слугував тільки бродячим акторам, а потім замінений на постійний, під дирекцією коміка Милевського.

З даного опису ми можемо зробити висновок що, Бургіньйон створив у Рівному довершений ансамбль, проте звернемось до плану. На плані, окрім розташування споруд, доріг і різних об'єктів розташовані також «картуші» невеличкі зображення самих цікавих об'єктів парку. Згідно плану, в парку проглядаються скупчення дерев групами, однак вони не складають враження розрізнених груп, навпаки вони всі дивляться цілісно утворюючи враження цільного масиву. Звісно можливо що частина з тих дерев дійсно була залишками попередніх лісових масивів які росли там до закладення парку, однак ми не маємо даних, які можуть підтвердити це або спростувати. Важливу роль в парковій композиції «відіграють» тополі, завдяки своєму вертикальному силуету і висоті, вони злегка контрастують з основною масою дерев, чим задають композицію парку [17,48]. Також варто зазначити що на самому замковому острові ми не спостерігаємо густих деревних насаджень. Це було зумовлено тим, щоб не затуляти вид на палац, для кращого сприйняття пейзажу та самого палацу. Завдяки парку палац мав вигляд довершеної споруди, і сам ансамбль палацу та парку був символом Рівного тієї епохи.

На жаль зараз палац, як і парк, є втраченим. Сам палац на початку 19 століття став дорогим в утриманні, тому родина Любомирських була вимушена переїхати в невеликий палацик на гірці, який зараз знаходиться в парку ім. Шевченка. Однак варто зауважити, що родина Любомирських надала палац в користування містян, там були спроби організувати навчання в гімназії, і згодом палац став залом камерної музики, лишаючись і надалі центром культурного життя міста. Однак великі розміри споруди спричинювали великі витрати на утримання, тому місто згодом не мало змоги утримувати палац. Як наслідок палац почав руйнуватись, перебуваючи пустим, єдиними мешканцями палацу періоду занепаду були безхатьки, нужденні і бідняки. Дані події відображені в романі письменника Володимира Короленка «Діти підземелля» в якому йдеться мова про безпритульних, які мешкали спочатку в підземеллях палацу, а потім в підземеллях каплиці. Даний феномен є наслідком соціальної нерівності в ті часи [15,12]. Однак палац попри запустіння все ще зберігав своє архітектурне обличчя та форму. Проте на превеликий жаль в 1927 році в палаці сталася пожежа, яка повністю вщент знищила дах палацу та перекриття між поверхами.

Дана пожежа спричинила ще сильніше руйнування палацу та перетворення його в руїни. Достеменно не встановлено причину пожежі в палаці, проте ми припускаємо, що пожежа була викликана необережним поводженням з вогнем безпритульних, які жили в ньому. Однак попри стан руїни палац всеодно залишався головним туристичним об'єктом міжвоєнного Рівного 1930-их років. Історія палацу завершилась повністю в 1939 році, з приходом більшовицької влади в місті, яка прийняла рішення підірвати залишки палацу і використати їх для будівництва будинків. Навіть будучи зруйнованим палац Любомирських слугував для добробуту та розвитку міста і залишився одним з символів Рівного. Окрема доля чекала парк при палаці, який свого часу був одним з найбільших парків в Західній Україні. Даний парк заклав одну з головних містобудівних концепцій міста Рівне, а саме концепцію «міста саду», яка проглядається в Рівному зараз, і завдяки якій

Рівне зараз є одним з найбільш озелених міст Західної України. Проте з часом, коли в родини Любомирських почали зменшуватись фінанси та доходи і вони покинули палац, парк який був суміжним з палацом також опинився без відповідного догляду. Якщо для архітектури нетривалий недогляд не є повністю критичним, то для ландшафтних та садових елементів навіть мінімальний недогляд є фатальним. Саме тому парк почав руйнуватись, ставки і канали почали заболочуватись, заростати лататтям і міліти, а посадки дерев та рослин рости хаотично. Рятувало парк те, що він був пейзажного типу і там такі речі не зразу помітні, наприклад в регулярному парку навіть легка запущеність зразу кидається в око. Тому парк Любомирських почав потроху поглинатись містом, однак він не зник без сліду, оскільки його залишки до цих пір є в Рівному, являючись прямою спадщиною від парку при палаці. Наприклад парк «Лебединка» в Рівному заснований на залишках парку Любомирських, оскільки після Другої Світової Війни коли Радянська влада взялась за благоустрій території колишнього замкового острова, вона меліорувала більшість ставків, лишивши два, один з них зараз в Гідропарку, інший на Лебединці. Саме цей ставок на Лебединці є центром даного парку. Теоретично можна припустити що найстарші дерева в парку «Лебединка» могли бути самосівом або посаджені в часи Любомирських. Проте нас цікавить те що з території палацового комплексу до нас дійшло дві споруди в майже не змінному вигляді.

Першою з них є колишня оранжерея Любомирських[29,142] . Двоповерхова споруда була закладена Любомирськими орієнтовно в кінці 18 століття. Там вирощувались князями екзотичні види рослин, які не мали змоги рости в нашому кліматі. Згодом дану будівлю князі пристосували під будинок з квартирами для вчителів Рівненського реального училища. Зараз в цьому будинку знаходяться приватні квартири. Він на протязі майже двохсот років виконує свою функцію. Також варто зауважити що будівля мала декілька важливих візуальних змін. Оскільки будівля була запроектована спочатку

вона мала дуже вигідний декоративний елемент, а саме колонаду при парадному вході.

Вона була напівкруглої форми і мала зверху напівкруглий дашок. Самі колони були виконані в Іонічному ордері, що було важливою даниною архітектурної моди в той час, а саме моди на стиль ампір, який виник з бароко. У ньому було відкинуто надмірну деталізацію і декоративність, проте було збережено масивність та монументальність як базовий елемент візуального сприйняття споруди. Також окрім фасаду колонами було прикрашено бокові сторони будівлі. Однак після другої світової війни будівля почала зазнавати змін. Першим що вона втратила була колонада при фронтальному ході, його замурували і зробили вхід з двору. Це змінило планування будівлі і на нашу думку зруйнувало задум архітектора, однак будівля попри це зберегла своє призначення і загальний вигляд. Згодом внаслідок ремонту було прибрано колонаду зі сторони вулиці, що в свою чергу знищило декоративність будівлі, однак дана колонада збереглась зі сторони двору будівлі, і на нашу думку за бажанням місцевої влади та мешканців будинку можна відтворити первісний вигляд будівлі. Оскільки дана будівля відіграла значну роль в житті міста будучи спочатку оранжереєю, згодом вона надавала житло викладачам Рівненського реального училища, і зараз є важливим елементом архітектурної, історичної та культурної спадщини князів Любомирських.

Окремим цікавим об'єктом, який на нашу думку безпосередньо має відношення до родини Любомирських є будинок, який знаходиться на розі вулиць Драгоманова та 16 Липня. Даний будинок є двоповерховим з горищем і дахом шатрового типу. Достеменно відомо що даний будинок є на плані міста авторства Якуба Бургіньйона кінця 18 століття [31,83].

Сам будинок збудовано в типовому для кінця 18 початку 19 століття замиському стилі, без яскраво вираженого декору, розлогим по розташуванню. Однак нашу увагу привертають такі цікаві деталі, як дві колони розташовані між трьома вікнами другого поверху. Самі колони виконані в доричному

ордері, який є максимально мінімалістичним і лаконічним з усіх ордерів [22,123]. Цікавим є те що достеменно невідомо призначення даного будинку. На превеликий жаль ми не володіємо необхідними документами, які б могли точно та конкретно вказати на призначення даного будинку, однак ми можемо навести наступні декілька теорій.

Даний будинок належав управителю парку і маєтку Любомирських, в обов'язки якого входило доглядати за парком та територією при палаці, окрім того управитель під час відсутності власника маєтку завідував фінансовими питаннями та питаннями благоустрою маєтку. За другою версією в даному будинку проживала князівська сторожа маєтку в обов'язки якої входила охорона території від злочинців та крадіїв, і підтримання порядку під час святкувань, цікавим є те що у фольклорі рівнян даний будинок називався «Яничаркою».

За третьою версією в цьому будинку жив директор Рівненського реального училища, оскільки вулиця 16 Липня на якій він розташовувався з самого початку свого існування називалась Директорською, тому ми можемо припустити що дана назва була через розташування будинку директора, і що даним будинком був будинок за номером 45, оскільки він є найдавнішим на вулиці.

Однак ми схилиємось до першої версії, що в даному будинку мешкав управитель маєтку Любомирських, оскільки враховуючи масштаби парку, палацу і споруд при них, за ними був необхідний регулярний догляд та керівництво. Однак ця теорія потребує документальних свідчень. Проте даний будинок є також одним з елементів культурної та архітектурної спадщини родини князів Любомирських. На нашу думку однією з найбільш вагомих елементів спадщини князів Любомирських в Рівному є споруда, в якій зараз розташований Рівненський Державний краєзнавчий Музей. З цією спорудою пов'язано багато важливих історичних подій міста. Однак перш ніж перейти до опису даної споруди варто визначити важливість та її контекст в плані епохи. Річ у тім, що при володінні Любомирськими містом, Рівне як місто не

мало вагомого впливу в регіоні, оскільки після Третього поділу речі Посполитої Рівне увійшло в склад новоутвореної Волинської Губернії [2,13], центром якої стало місто Луцьк. Завдяки такому адміністративному поділу Луцьк як губернський центр став отримувати значні інвестиції та розвиток, а невеличкі міста були змушені самі шукати шляхи розвитку. Тому перед Рівним початку 19 століття стояла доволі непроста задача пошуку шляхів розвитку. І пошук даного шляху вирішився завдяки випадку, а саме тому що Чоловіча гімназія, яку відкрили в Луцьку у 1832 році не мала можливості проводити комфортний процес навчання, тому гімназію тимчасово перевели до Клевая у 1834 році, однак те приміщення теж було тимчасовим. Тому постала задача пошуку нового і постійного приміщення для чоловічої гімназії в межах тодішньої Волинської губернії. Дану задачу допоміг вирішити князь Фредерік Любомирський, який був фундатором спорудження власним коштом будівлі для Рівненської гімназії, та передачі приміщення колишньої князівської оранжереї під будинок для квартир вчителів гімназії.

Варто зазначити, що даний крок Фредеріка Любомирського мав дуже вагомим значення для історії Рівного і подальшого його розвитку. Оскільки перенесення головного навчального закладу в Волинській губернії до Рівного спонукувало заможних та багатих людей переїздити до Рівного, адже батьки хотіли дати якомога якіснішу освіту дітям. Як наслідок, різні банкіри, торговці, судді, фабриканти стали обирати місцем життя Рівне. Також місцеві Рівненські заможні люди мали змогу надати власним дітям хорошу освіту не покидаючи Рівне. Таким чином Любомирськими було закладено принцип якісної міграції до Рівного, яке хоч і не мала великих масштабів, проте справила вагомим враження для формування класу міської інтелігенції. Окрім цього, варто зазначити що наявність хорошого житла для вчителів робила Рівне привабливим містом для роботи вчителів. З Рівненською гімназією пов'язані такі відомі постаті як Володимир Короленко, Микола Костомаров, Михайло Драгоманов. Згодом в приміщенні гімназії [20,16] розташовувались різні управлінські споруд, кураторіум, Обком партії, а в період окупації

Третім Рейхом в даній будівлі розташовувалось управління Рейхкомісаріату. Це показує, що дана будівля завжди була в центрі уваги, і зараз вона по суті є одним з символів Рівного.

Стосовно архітектурного аналізу, то дана будівля є єдиним та найяскравішим представником перехідного стилю з ампіру в класицизм. Від ампіру вона успадкувала монументальність та масивні форми. Однак від класицизму будівля успадкувала колонаду з колонами виконаними в доричному ордері, який є мінімалістичним, однак доволі лаконічним. Також рисою успадкованою від класицизму є масивний виступаючий фронтон, який «коронує» колонаду, і відсилає до мотивів античної Греції. На нашу думку дана асоціація відсилає до призначення даної будівлі як «Храму науки». Сама будівля є двоповерховою з дахом шатрового типу. І, на нашу думку, дана будівля є чи не найвагомішою серед історико -архітектурної та культурної спадщини Любомирських.

Однак окрім культурних аспектів, родина Любомирських відома тим що впроваджувала в Рівному нові на той час технології. Яскравим прикладом і доказом такого впровадження була електрифікація міста, яка була започаткована цією родиною. Оскільки до електрифікації вулиці міста та помешкання освітлювались гасовими ліхтарями, які були тьмяними і яких всеодно не вистачало для повного освітлення міста, міська дума розглядала питання електрифікації, однак так і не могла повністю вирішити питання побудови даної електростанції. Тому Любомирські вирішили взяти ініціативу і збудувати дану електростанцію.

Її було споруджено коштом родини Любомирських [27,45] у 1912 році. Розташовувалась дана будівля на вулиці Замковій 20. Потужність даної електростанції була відносно невеликою. Однак цієї потужності вистачало щоб освітлювати сам палац Любомирських, приватні будинки на вулиці Замковій, приватні будинки в районі Торгової площі (район вулиці Соборної), приватні будинки в районі колишньої вулиці Директорської (зараз вулиця 16 Липня) та чотири військові казарми. Хоч електростанція освітлювала не все

місто, однак вона дала поштовх до його електрифікації. Вона працювала на вугіллі за допомогою двох газогенераторних двигунів італійського виробництва.

Родина Любомирських, задавши таким чином тенденцію на електричне освітлення, спонукала міську думу до роздумів про спорудження ще однієї електростанції. Для цього міською владою була придбана земельна ділянка на колишній вулиці Костельній (зараз вулиця Гоголя), на якій було споруджено другу міську електростанцію. Зводили її місцеві купці та підприємці. Вона була дизельною, працювала на нафті і видавала потужність 250 кіловат що фактично вдвічі перевищувало потужність електростанції збудованої Любомирськими. Друга електростанція освітлювала такі вулиці як вулицю Німецьку (тепер вулиця Мазепи), вулицю Директорську (тепер вулиця 16 Липня), вулицю Дубенську, вулицю Тополеву (тепер вулиця Чорновола), вулицю Торгову (тепер вулиця Базарна), вулицю Шосейну (тепер вулиця Соборна), вулицю Сенаторську (тепер вулиця Драгоманова). Завдяки двом працюючим електростанціям місто почало змінюватись і отримувати привабливий вигляд. Також наявність електростанцій в такому невеличкому місті показала його готовність до модернізації та розвитку. Окрім будівлі гімназії, оранжереї та електростанції ім'я родини Любомирських також дуже тісно пов'язано з спорудою Рівненського органного залу, в якому раніше розташовувався костел Святого Антонія.

Даний костел почав будуватись 1858 році на місці попереднього дерев'яного костелу, який в свій час був зруйнованим. Споруду вирішили будувати мурованою, оскільки дана споруда мала бути максимально довговічною. Фундатором костелу, який оплачував будівництво був князь Казимир Любомирський. Архітектором даної споруди був Костянтин Войцеховський. Будівництво було завершене у 1899 році. А 7 жовтня 1900 року костел освятили. Дана споруда була збудована в популярному тоді неоготичному стилі, який стилістично повторював середньовічний готичний стиль. Костел був змурований з червоної цегли, яка тонально виділяла його на

фоні інший міських будинків[36,56]. Окрім цього в костелі були розташовані вітражі та орган, який давав неймовірний звук. Сам костел був запроектований симетрично, дану симетрію підкреслювали дві вежі, в одній з яких знаходився костельний дзвін, окрім цього центральну симетрію підкреслювало три входи з переду. На жаль в наш час споруда не дійшла до нас в своєму первозданному вигляді. Колишній костел втратив свої верхівки веж та шпилі. Це було навмисне зроблене радянською владою в 1950-их роках для того, щоб християнська споруда не виділялась з силуету міста, тому що коли костел мав шпилі, його було видно з будь-якої точки міста та при в'їзді в місто. Згодом радянська влада зробила так звану реконструкцію споруди зробивши там кінотеатр «Глобус». Дана реконструкція прибратила всі неоготичні риси і фактично перетворила вишукану будівлю в коробку. На щастя згодом будівлі було повернуто вигляд максимально схожий до первинного, за виключенням верхів веж з шпилями, та вітражів і внутрішнього декору. В будівлі зараз розташований зал камерної та органної музики [40,76]. Але попри зміни дана будівля є яскравим прикладом культурної та історичної спадщини родини князів Любомирських.

Розділ 2. Створення панно в техніці художньої різьби по дереву на тему «Рівне крізь призму століть»

2.1 Ескізування та пошук композиційного вирішення

Для наочної ілюстрації історико – культурного впливу князів Любомирських ми створили творчу роботу у вигляді панно в техніці художньої різьби по дереву. На нашу думку дана техніка максимально якісно зможе відобразити окремі історичні віхи становлення міста. Окрім цього, вироби з дерева завжди вигідно дивляться в інтер'єрі будь якої споруди. Також якщо говорити про стилі інтер'єру, то вироби, виготовлені в техніці різьби по дереву можуть бути використані фактично у будь якому інтер'єрі. Дерево є екологічним матеріалом ,який не є шкідливим для здоров'я. Завдяки цим перевагам даного матеріалу нами були обране вільхове дерево. Техніку рельєфного різьблення було обрано з наступних причин. По перше рельєфне зображення має вигідний вигляд, художньо – естетичне сприйняття та виглядає фактурно при мінімальних перепадах глибин рельєфу. По друге рель'єфне зображення завдяки напівоб'ємам вигідно споглядається лінійно та конструктивно, оскільки завдяки невеликому перепаду глибин маси зображення виглядають лінійно, так як наше панно не буде фарбовано різними кольорами,то буде зберігатись загальна тонова гамма [43,118].

Третьою причиною є те, що завдяки рельєфному зображенню фрагменти панно можна вигідно розбити на окремі маси та площини, тим самим створюючи динамічну композицію. Тому з наведених вище елементів виконання роботи у вигляді рельєфного панно було найбільш вигідним варіантом.

Також важливо було правильно передати наш задум, оскільки головною думкою проекту було передати вплив князів Любомирських на Рівне. А саме вплив, який змінював і змінює Рівне від минулого і до сьогодення. Історичний, культурний та мистецький вплив родини Любомирських почав

формувати «обличчя» сучасного Рівного, і фактично позитивні наслідки цього впливу формують місто і дотепер.

Дану ідею було доволі непросто подати через зображальні засоби. Однак ми почали вести пошук даної ідеї через засіб ескізування, як метод пошуку правильного вираження нашої ідеї. Очевидно було зрозуміло що нам потрібно зобразити саме місто Рівне, як простір, на який вплив родини Любомирських і поширювався, оскільки при правильній його передачі ми можемо зупинитися на дослідженні окремих архітектурних об'єктів. Окрім цього, нам було необхідно передати саму переміну часу - від минулого і до сьогодення. На нашу думку це було можливе завдяки узагальненому зображенню окремих архітектурних пам'яток.

В перших ескізах ми пробували зробити акцент безпосередньо на самі основні споруди, пов'язані з спадщиною князів Любомирських, оскільки вважали, що вони безпосередньо якісно відобразять дану тематику яскраво та повністю. На початкових ескізах ми хотіли зобразити безпосередньо палац князів Любомирських з фронтального ракурсу, як найбільш впізнаваного. Даний ракурс найчастіше зустрічається на більшості старовинних фото. Тому ми вирішили зробити його головним елементом композиції, як важливий символ їхньої культурної та архітектурної спадщини. Другою деталлю ми хотіли відобразити князівську оранжерею. Зобразити її було вирішено з бокового ракурсу, так як в ньому завдяки горизонтальній формі вона має цікавий вигляд. А третьою деталлю було вирішено зобразити будівлю Рівненського краєзнавчого музею, як фактично головний символ теперішнього Старого Рівного, і зобразити його з фронтального боку. Однак поставала проблема об'єднання даних об'єктів в одне ціле. Спочатку було вирішено виконати даних три фрагменти окремими рельєфами, та з'єднати їх за допомогою товстого дроту, який би був алюзією на електрифікацію, яку в свій час провели Любомирські. Однак при подальшому аналізі та розгляді цього варіанту ескізів було помічено, що ця візуалізація ідеї не реалізовує в повній мірі нашого задуму. Окрім цього при сприйнятті глядачем такої роботи

не можна було повністю передати задум. Також такий варіант роботи дивився подріблено, і в певній мірі хаотично. Тому виходячи з даних факторів нами було прийняте рішення про відмову від цього типу реалізації нашого проєкту, оскільки вона не розкривала повною мірою нашого задуму. Тому ми приступили до пошуку інших ідей візуальної реалізації нашого проєкту. Нами було вирішено триматись концепції зображення міста Рівне, як об'єкту який піддавався історичному, культурному та соціальному впливу князів Любомирських. Тому в наступних ескізних пошуках ми вирішили зосередити увагу на концепції переходу часу. А саме показати перебіг часу від минулого до майбутнього на основі Рівного як міста. В перших ескізах даної концепції фігурували зображення палацу князів Любомирських, оранжереї, музею. Однак до них додавались споруди збудовані пізніше, а саме Драмтеатр Покровський Собор. Розташовувались дані об'єкти знизу догори, починаючи він найдавніших до найновіших. На нашу думку така вертикаль історії передавала наш задум передання часу на роботі. Проте в даному ескізі було багато невикористаного простору. Тому ми вирішили його вдосконалити, проте залишити напрацьовану концепцію. В новій версії ескізу, зберігши нашу базову концепцію часової лінії, розташували об'єкти в наступній послідовності. З самого низу розташували палац князів Любомирських та парк, як основу і початок Культурного та історичного внеску родини Любомирських. Над ним розташували споруду першої електростанції, будівлю костелу Св. Антонія Падуанського та будівлю колишньої Рівненської гімназії, в якій тепер Краєзнавчий музей. Над цим рівнем розташували Рівненський драмтеатр та Покровський собор. А поверх них верхнім рівнем розташували стилізовані багатоповерхівки. Дане зонування на 4 зони зумовлено умовним поділом на епохи. А саме палац Любомирських з парком відображають епоху 18 століття, коли князі Любомирські тільки почали володіти містом, і будувати палац. Другий рівень показує період 19 століття та початку 20 століття, як час активної розбудови та розвитку міста, епоху активної індустріалізації міста. Третій рівень

відображає розвиток міста в другій половині та кінці 20 століття. А саме розвиток культурного та духовного життя. Четвертий же рівень відображає майбутнє міста, яке активно розбудовується, росте та розвивається. Також багатоповерхові будинки створюють фон, тим самим роблячи зображення більш просторовим. Окрім цього в різних місцях роботи зображені дерева, як символ озеленення міста і загальної концепції Рівного як міста -саду. Даний тип візуалізації проекту на нашу думку виявився найбільш вдалим. Стосовно об'ємної візуалізації, то було вирішено рівні рельєфу розділити на ступені, а саме від вищого ступеня (рівень з палацом та парком) до найнижчого ступеня (рівень з багатоповерхівками). Таким чином досягається передача ступінчастої рельєфної побудови.

Фактично всі споруди передані з фронтального ракурсу, оскільки при певній стилізації [8,24] дане вирішення буде виглядати цікаво, і передавати всю красу будівлі. Загальна форма рельєфу є вписаною в прямокутник, однак ми намагались уникати гострих кутів при загальній формі. Тому нами було спрощено саму форму ближче до овальної форми, оскільки, на нашу думку даний тип форми має найбільш вигідний вигляд.

2.2. Виконання роботи в матеріалі.

Далі постало питання пошуку підходящої деревини. Для різьблення по дереву серед безлічі порід дерева підходять не всі. Наприклад таке часто використовуване дерево як сосна, не є пригідним для різьби, оскільки має багат шаровість. Це в свою чергу суттєво заважає моделюванню форми. Тому для різьби по дереву зазвичай використовують наступні породи дерева: вільха, береза, липа, клен, груша, горіх та дуб. Звісно найбільш легко різьбитися липа, так як вона легко ріжеться уздовж та поперек волокон. Також липа має приємну та однорідну структуру і фактуру. І її можна обробляти фактично будь-яким способом. Однак липу часто буває непросто знайти в продажу. Тому наш вибір зосереджений на вільховому дереві. Оскільки це дерево також доволі легко піддається обробці та має приємний червонуватий відтінок.

Завдяки цьому відтінку вона часто використовується як імітація червоного дерева. Також вільха має гарний показник міцності, завдяки чому з неї можна робити меблі.

І окрім цього дана порода дерева має дуже хорошу вологостійкість завдяки чому використовується на об'єктах з підвищеною вологістю. Вільха має однорідну і приємну фактуру. Так як панно для виготовлення має достатньо великі розміри 840x600. Для такого розміру фактично неможливо підшукати велику суцільну дошку. Тому для таких цілей склеюється дерев'яний щит з дошок, які з'єднуються між собою зубчатим типом кріплення. Їх склеюють за допомогою столярного клею, і під цього процесу фіксують струбцинами, для того щоб вони застигли в одному положенні. Згодом склеєний таким чином щит шліфують за допомогою наждачного паперу, та вирівнюють його сторони. Шліфовка необхідна для того щоб полегшити процес нанесення рисунку олівцем. Рисунок тут відіграє дуже важливу роль, оскільки допомагає визначити площини і об'єкти при різьбі. Також за допомогою рисунку можна позначати важливі нюанси і використовуючи штрихування позначати місця, які треба вирізьбити глибше, а які менше.

Проте найголовнішим інструментом в різьбленні є різці та стамески [37,321]. Оскільки саме завдяки ним дереву можна надати задуманої нами форми. Різці розділяють за формою леза. Кожна форма леза служить для певної операції. Прямі різці мають повністю пряму форму леза, і використовуються найчастіше для «відбивки» коли необхідно певний елемент відокремити від загальної маси. Також ними вирівнюють поверхню різьби для подальшого формування. А за допомогою прямих різців малого розміру можна пропрацьовувати дрібні деталі (вікна споруд, двері, та заглибини).

Окрім прямих різців одними з найбільш вживаних є напівкруглі різці, форма леза яких на кінці має напівкруглу форму. Дана форма є різною, від злегка напівкруглих стамесок, в яких лише злегка загнуті кінчики. До максимально заокруглених різців з великим ступенем напівкруглості. Даний

перепад форм зумовлений тим що вони виконують різну функцію. Наприклад лиш злегка напівкруглими стамесками зручно знімати основу масу з деревини ля різьби, оскільки вони дозволяють за швидкий термін зрізати лишне. А різці з великою заокругленістю боків дозволяють робити різьблення під кутом, напівкруглої форми, та робити округлі об'ємні об'єкти такі як дерева або хмари. Окрім заокругленості країв вони різняться за розмірами. Так як малими напівкруглими різцями зручно різьбити дрібні напівкруглі деталі. Окремою третьою групою в даному списку є V- подібні різці. Вони поділяються за розміром та за ступенем розкриття сторін. V – подібна форма дозволяє їм прорізати поглиблені лінії на різьбі. Тим самим створюючи лінійний об'єм. Також даним типом різців дуже зручно вирівнювати торці фрагментів роботи, і поглиблювати їхні контури. Окрім цього V – подібна форма різця дозволяє реалістично передавати такі деталі як складки одягу та поглиблені площини [3,128].

Додатковим типом різців є різноманітні ножі, з різним розміром лез, та різним кутом нахилу лез. Вони дозволяють відділяти маси одні від одних, і наводити базовий контур при різьбі. В нашій роботі ми використовували всі чотири типи даних різців, так як саме поєднання всіх цих типів різців дозволило нам виконувати всі необхідні операції при роботі з різьбленим панном. Окремим пунктом варто зазначити використання допоміжних інструментів, які полегшують роботу. А саме електролобзика, яким доволі зручно і швидко вирізати контури самого панно з маси щита. Також ми використовували наждачний папір, для загладжування нерівностей поверхні, які після себе може лишити різець. Також використання наждачного паперу дозволяє надати м'якої та приємної фактури виробу.

Починаємо ми нашу роботу з того що розмічуємо олівцем всі елементи та деталі на панно. Фактично наше різьблення буде ступінчастим, і буде понижуватись до верху. Починаємо різьбити з переднього плану, виділяючи палац та дерева парку поруч з ним. При цьому використовуємо прямі різці для знімання маси дерева і формування початкової форми. Потім самі дерева на

передньому плані пропрацьовуються напівкруглими різцями , які надають їм більш виразної форми. Для кінцевого результату обробки дерев ми використовуємо V-подібні різці, для наведення ліній і глибин на деревах. Паралельно з деревами ми різьбимо сам палац, для цього ми використовуємо прямі різці , оскільки ними найкраще обробляти архітектурні форми. Вікна та входи ми різьбимо за допомогою прямих малих різців, тому що мала форма дозволяє краще пропрацювати дрібні деталі. Згодом після завершення першого шару ми приступаємо до другого шару. Першим етапом було зняти масу дерева, для того щоб виділити перший шар, і він виступав над іншими. Виділивши таким чином перший шар, ми намічаємо об'єкти другого шару. А саме електростанцію . костел , музей. Щоб дані об'єкти дивились цікавіше було вирішено злегка розбавити їх декількома деревами. Тому що на нашу думку таке поєднання форми виглядатиме вигідно при розгляданні панно. Для того щоб вигідно виділити об'єкти ми робимо костел злегка вище ніж інші об'єкти. Також ми імітуємо фактуру цегли на будівлі електростанції для кращого сприймання даного об'єкту на роботі. На третьому рівні, який розташований трошки нижче другого ми розташували Покровський собор, та Драмтеатр. Ці споруди показували перехід часу від епохи 19 століття до середини і кінця 20 століття. Саму будівлю театру ми виконували за допомогою прямих різців. Однак колонаду ми виконували за допомогою напівкруглих різців. Так як таку непросту форму краще виконувати таким типом різців. Четвертий рівень є найнижчим стосовно інших рівнів, і фактично відіграє роль фону, який підкреслює попередні рівні і додає певної повітряності зображенню. На цьому рівні нами було вирізьблено багатопверхові будинки. Вони символізують теперішнє Рівне місто, яке стрімко розвивається, і майбутній розвиток міста. Згодом після пророблення всіх деталей нашого панно, ми приступаємо до різьблення різних деталей, для того щоб акцентувати увагу на необхідні об'єкти роботи. Після різьблення ми шліфуємо роботу за допомогою наждачного паперу [1,118],

для надання їй однорідної фактури та вирівнювання сколів. Коли шліфування і чистка роботи завершена настає черга надання панно кінцевого вигляду. Для цього нам необхідно підкреслити фактуру, та акцентувати увагу на тіні та світлі. Це в свою чергу додає додаткового об'єму при візуальному оцінюванні роботи. Для цієї цілі ми виконуватимемо наступну операцію. А саме покриття різьбленого панно морилкою контрастного кольору, в нашому випадку вишневого відтінку [13,38]. Оскільки на нашу думку даний відтінок має хорошу контрастність, яка в свою чергу підкреслить об'єм. Після покриття роботи морилкою і її висихання ми проходимося по ній наждачним папером. При цьому без сильних зусиль та тиску на площину, завдяки цьому виступаючі елементи будуть освітленими. А елементи в глибині навпаки лишатимуться темними. Завдяки цьому світло-тіньовий контраст нашого панно буде яскраво вираженим, що в свою чергу надасть роботі гарного вигляду, і її можна буде експонувати. Фактично можна використовувати різні види морилки, але важливо пам'ятати що більш контрастні сорти морилки виглядають лаконічніше ніж світліші. Однак світлі сорти морилки на нашу думку допустимі лише коли робота має яскраво виражений об'єм.

3.3 Проведення економічних розрахунків та обґрунтування витрат.

Наше різьблене панно являється художньою продукцією. Тому виготовлення даної продукції потребує вміння визначати рівень витрат на виготовлення даної продукції. Дане вміння важливе для визначення актуальності виготовленого виробу. Розраховуючи витрати враховують перш за все витрати на предмети праці та засоби. Витрати, які йдуть на виготовлення самого виробу називають собівартістю. Собівартість поділяють на чотири види: виробнича, розрахункова, комерційна та фактична. Виробнича собівартість – витрати на виготовлення продукції що враховує оплату персоналу, офісу чи майстерні. Розрахункова собівартість – витрати в період процесу виробництва. Комерційна собівартість – витрати на реалізацію даної продукції. Фактична собівартість - витрати за період всього створення виробу.

Всі ці види собівартості дозволяють нам визначити загальний обсяг витрат та можливе їх зменшення.

Також собівартість поділяють на суспільну та індивідуальну. Суспільною собівартістю є та, яка становить основу ринкової ціни продукції. Індивідуальною собівартістю є інформація про умови виробництва.

Економічний розрахунок полягає у визначенні кількості матеріалу що використовується при виготовленні декоративного панно

Таблиця 1

Маркетингове дослідження ринку сировини та матеріалу

Назва матеріалу	Одиниці виміру	Ціна
Вільха	1м ²	1200 грн.
Клей	1л	10 грн.
Шліфувальна шкірка	1м	2 грн.

Ціна на матеріал взята в середньому показнику вартості.

Таблиця 2.

Матеріал	Об'єм	Основні показники	Результат
Деревина	0,51 м ²	850x600	600
Клей	0,5 л	10x0,5	5
Шліфуваль на шкірка	2м	2x2	4

Затрати сировини та матеріалу на виготовлення дипломної роботи.

Отже, затрати на матеріал будуть становити 609 гривень.

Для визначення використаної електроенергії при механічній обробці заготовки, виконання роботи користуються наступною таблицею.

Таблиця 3

Прямі затрати на виготовлення дипломної роботи

Затрати	Електроенергія	Всього
609 грн.	18 кВтх0,203=3,65 грн.	612,65 грн.

Отже всі затрати в сумі становлять 2222,65 грн. Додаючи приблизну вартість художньої цінності роботи, орієнтовна вартість усієї роботи може становити 5500 гривень.

Висновки: З наведеного вище аналізу, ми можемо розуміти що вплив родини Любомирських на формування архітектурно – історичного та культурного обличчя був досить вагомим, оскільки більшість основних архітектурних пам'яток Рівного були тісно пов'язані з даною родиною. І саме ця родина доклала зусиль для змін Рівного, як культурних так і економічних та соціальних. Окрім цього зміни, які почали започатковувати Любомирські, задавали тенденцію до теперішнього розвитку міста. А саме, закладення ними парків, які частково збереглись, в тому числі і теперішній парк Шевченка майже весь був закладений Любомирськими. І саме така любов до озеленення, дала Рівному поштовх, завдяки якому воно підтримує концепцію — «Міста Саду» і є одним з найбільш озелених міст Західної України. Також Любомирські заклали базові поняття урбаністики міста формуючи сучасний міський центр, і сприяли створенню робочих місць через створення підприємств на території міста. Окрім цього Любомирські фактично заклали можливості для туристичного потенціалу Рівного. Оскільки Рівне хоч і постраждало внаслідок Другої Світової війни, та радянських перебудов, однак в нашому місті залишились цікаві об'єкти пов'язані з родиною Любомирських, і на нашу думку це можна використати для створення туристичного маршруту, і популяризації міста Рівне. Таким чином ми визначили вагомість і важливість Історико – культурного впливу родини князів Любомирських на розвиток і становлення міста Рівного.

Нами було створено декоративне панно в техніці художньої різьби, на якому зображено умовний перехід часу в історії міста, на основі різних за часовим відрізком споруд. Також ми змогли відобразити будівлі, які мають безпосереднє відношення до культурної та мистецької спадщини князів Любомирських. Окрім цього, в роботі відображено різноманітне поєднання архітектури міста Рівне за допомогою рельєфного зображення.

Список використаної літератури:

1. Антонович Є. А. Декоративно — прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.
2. Братчиков А. Материалы для исследования Волынской губернии в статистическом, этнографическом, сельскохозяйственном и других отношениях. - Житомир, 1869. - Вып. 2. - 26 с.
3. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в Західних областях України. --- Київ, 1960. 182 с.
4. Варава Л. В. Сучасна енциклопедія декоративно – прикладного мистецтва. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 304 с.
5. Власов В. Г. Барокко // Власов В. Г. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства. В 10 т. — Т. II. — СПб.: Азбука-Классика, 2004. — С. 53—84.
6. Воронин А. Записка о владельческих городах и местечках Юго-Западного края. - К., 1869. - Ч. 1. - 140 с.
7. Войтович Л.В. Любомирські (Lubomirscy) // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2009. — Т. 6 : Ла — Мі. — С. 384—385. — 784 с.
8. Горовенко В. Дивосвіт декоративно – прикладного мистецтва / Мистецтво та освіта. – 2014. - №1. – С.23-25.
9. Гуцуляк М. Про близьке здалека. - Ванкувер, 1976 - 299 с.
10. Дзира Я. І. Татарські напади на Україну XIII–XVI ст. за хроніками Бельських та Стрийковського / Я. І.Дзира // Український історико-географічний збірник. – К., 1971. – Вип. 1. – С. 83–102.
11. Доронина Н. Ландшафтний дизайн. — Фитон+, 2006. — 144 с.
12. Емельянов А. Школа різьби по дереву. Уроки для починаючих Владис, 2011. 336 с.
13. Зайцева А. Різьба по дереву. Уроки для починаючих. М.: Эксмо, 2012. 64 с.
14. Іванов С. Основи композиції . К.: Світ, 2013. 232 с.
15. Короленко В. В дурном обществе // Избранное. - К., 1987. - С.175 - 228

16. Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография. - К., 1989 . - 736 с.

17. Кузнецов С.И. Багацька О.М. Паркознавство: навч. посіб. / Каб. Мін. України, НУБІП – К.: ЦП „Компринт”, 2011. – 156 с.

18. Михайлишин О. Палацово - паркові ансамблі Волині 2 - ї половини XVIII - XIX століть . – К . , 2000. - 234 с.

19. Михайлишин О.Л. Палац князі Любомирських в рівному : до історії занепаду (за першоджерелами XIX століття) / / Історія міст і сіл Великої Волині . Наук . зб. “Велика Волинь” . - Т.25 (Част.1). - Житомир : ПП Косенко М.О.,2002. - С.273 - 279.

20. Михайлишин О.Л. Сторінки з історії розбудови Рівненської гімназії за матеріалами державного архіву Волинської області // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. До 165-річчя заснування Рівненської гімназії. – Вип.. 2. – Рівне: Волинські береги,2005. – С.15-23.

21. Михайлишин О.Л. Історичні передумови розвитку палацово-паркового будівництва на Волині у 2-ій пол.XVII-XIX ст. // Наукові записки Острозької Академії.- Острог. – 1999. – Т. II. – Ч.I. – С.64-66.

22 .Михаловский И. Б. Теория классических архитектурных форм. — М.: Архитектура-С, 2014. — 288 с

23.Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник - довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан,2003. 216 с.

24. Петросян О. Різьба по дереву. К.: Вече, 2005. 89 с.

25. Прищепа О.П. Вулицями старого міста. Топонімічні дослідження з історії Рівного – Рівне, 1997. – 154 с.

26. Прищепа О.П. Тенденції і динаміка демографічних змін у структурі населення м. Рівного в другій половині XIX ст. // Слов'янський вісник. Міжвід. Наук. Зб. – Рівне, 1997. – Вип.1. – С.85-89

27. Прищепа О.П. Вулицями Рівного : погляд у минуле. – Рівне, 2006. – 223 с.

28. Ричков П.А. История планировки и застройки городов Ровенской области (отчет о НИР, рукопись). Ровно: УИИВХ, 86 с.

29. Ричков П.А. Палацово – парковий комплекс Любомирських в Рівному на акварелях Жана Якоба Бургіньйона // Вісник нац. ун-ту водного господарства та природокористування. Зб. наук.праць. Вип.3 (35). Рівне : НУВГП, 2006. С.140-157;

30. Ричков П.А. Магдебурзьке право і просторова структуризація західноукраїнських міст XIV-XIX ст. // Досвід та перспективи розвитку міст України. Нормативно-правові аспекти містобудування. Зб. наук.праць. Вип.12.К.: Діпромісто, 2007. С. 182-194;

31. Ричков П.А. Архітектор Ян Якуб Бургіньйон :творча спадщина . Монографія. Рівне: НУВГП, 2019. 192 с.

32. Ричков П.А. Комплекс Любомирських у Рівному на акварелях Жана Якоба Бургіньйона // «7днів. Рівненський тижневик», №№17,18 (748,749), 25 квітня, 2 травня 2008 р. С.6,4

33. Ричков П.А. Давня картографія Рівного XVIII – XIX ст. // Архітектурна спадщина Волині. Збірник наукових праць. Рівне ПП ДМ, 2008. С. 57 -79;

34. Ричков П.А. Архітектурна спадщина Волині. Вип.3. / Науковий редактор П.А. Ричков. Рівне : ПП ДМ, 2012. 315 с.

35. Ричков П.А. Архітектурна спадщина Волині. Зб. наук. праць. Вип. 4. / Науковий редактор П.А.Ричков. Рівне: Дятлик М.С., 2014. 141 с.

36. Рычков П. Дорогами южной Ровенщины. – Москва: Искусство, 1989. – 176 с.

37. Семенцов О. Резьба по дереву. – Москва : Букмастер , 2012. 672 с.

38. Солоненко І. (2017) Рівне на старих фотографіях: палац князів Любомирських

39. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / За загальною редакцією Стівена Фартінга; пер. з англ. А. Пітик, К. Грицайчук, Ю. Єфремов, Ю. Сироїд, О. Ларікова — Х. : Віват, 2019. — 576 с.

40. Харват О. М., фот.: О. Харват, вступ.ст.: В. Луц. У фарватері істин // Рівне в мистецтві художників XVIII – XXI ст. Живопис, графіка. ---- Рівне, 2015. --- 135 іл. с.

41. Шмагало Р. Декоративне мистецтво України ХХ – ХХІ ст.: художньо-стильова революція та образно – пластичні трансформації / Образотворче мистецтво. – 2017. - № 3. – С.32 – 35.

42. Чухліб Т. Мазепинська Україна між Російською та Шведськими коронами: дилема вибору протекції // Український історичний журнал. — № 2. — 2009. — 239 с.

43. Яковлев М.І. Композиція. – Київ: Каравела, 2007. 240 с.